

10. SINIF FELSEFE DERSİ
2. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAVI KONU SORU DAĞILIM TABLOSU

SENARYO 2

Ünite	Konu (İçerik Çerçevesi)	Öğrenme Çıktıları	Soru Sayısı
BİLGİ FELSEFESİ	Bilgi Felsefesinin Konusu ve Temel Kavramları	FEL.10.4.1. Bilgi felsefesinin konusunu, kavramlarını ve problemlerini muhakeme edebilme	2
AHLAK FELSEFESİ	Ahlak Felsefesinin Konusu ve Temel Kavramları Ahlak Felsefesinin Temel Problemleri (Evrensel Ahlak Yasasının İmkânı Özgürlük- Sorumluluk İlişkisi)	FEL.10.5.1. Ahlak felsefesinin konusunu, kavramlarını ve problemlerini muhakeme edebilme	4
ESTETİK VE SANAT FELSEFESİ	Estetik ve Sanat Felsefesinin Konusu ve Temel Kavramları Estetik ve Sanat Felsefesinin Temel Problemleri (Güzellik ve Ortak Estetik Yargıların İmkânı)	FEL.10.6.1. Estetik ve sanat felsefesinin konusunu, kavramlarını ve problemlerini muhakeme edebilme	2

Erdal AYDEMİR
Felsefe Öğretmeni

Ceren TOKER
Felsefe Öğretmeni

...../...../2026
UYGUNDUR

Fırat ESEN
Okul Müdürü

1. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız. (15 Puan)

Platon'un *Devlet* adlı eserinde yer alan ünlü mağara benzetmesi, insanın bilgiye ulaşma sürecini anlatır. Mağaraya zincirlenmiş insanlar, yalnızca duvara yansıyan gölgeleri görmekte; onları gerçek zannetmektedir. Oysa bu gölgeler, hakikatin yalnızca bir yansımasıdır. Zincirlerinden kurtulup mağaranın dışına çıkan kişi ise gerçek dünyayı görür ve hakikate ulaşır. Ancak bu kişi mağaraya geri dönüp gerçeği diğer insanlara anlatmak istediğinde onların direnciyle karşılaşır. Platon'a göre felsefe, görüşlerin ötesine geçerek hakikate ulaşma çabasıdır.

- a) Platon'un mağara alegorisinde zincire vurulmuş insanların gördüğü "gölgeler" ile mağaranın dışına çıkan kişinin ulaştığı "hakikat" sırasıyla hangi bilgi türlerini temsil etmektedir?
- b) Mağara benzetmesini günümüz dünyasıyla ilişkilendiriniz. Sizce bu benzetme modern toplumda hangi durum veya olgularla açıklanabilir?

2. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız. (15 Puan)

Elif, matematikte "Bir üçgenin iç açılarının toplamı 180°'dir" bilgisinin hiçbir deneyime ihtiyaç duymadan, yalnızca akıl yoluyla bilinebileceğini savunmaktadır. Berkay ise "Bir meyvenin tatlı mı ekşi mi olduğunu ancak tadarak anlayabiliriz" demektedir.

- a) Elif ve Mert'in bilginin kaynağına ilişkin görüşlerini dikkate alarak, benimsedikleri bilgi felsefesi akımlarını belirtiniz.

- b) Sizce hangi bilgi türü daha güvenilirdir? Gerekçenizi yazınız.

İnsan, yaşamı boyunca çeşitli yol ayrımlarıyla karşılaşır. Bu ayrımlarda, dışarıdan bir baskı görmeden kendi iradesiyle yönünü belirlemesi ahlakın temelidir. (1) Ancak bu yönü belirlerken kişi, sadece anlık isteklerini değil, eyleminin getireceği yükü de omuzlamaya hazır olmalıdır. (2) Zira her doğru adım, bireyi karakterce yücelten bir üstünlüğe ulaştırırken; (3) yapılan hatalar, kişinin kendi iç dünyasında hesap vermek zorunda kalacağı sessiz bir yargıya çarpar. (4)

3. Bu parçadaki altı çizili ifadelerin ahlak felsefesinin hangi kavramlarına karşılık geldiğini yazınız? (10P)

4. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız (15 Puan)

Okul yönetimi, kantinde tek kullanımlık plastikleri azaltmak için "kişisel matara ve kap getirene indirim" uygulaması başlatacaktır. Bazı öğrenciler bunun adil olup olmadığını tartışır.

Buse: "İndirim güzel; herkes kendi çıkarını düşünür. Ben de daha az para ödeyeceksem matarayı getiririm. Sonuçta iyi olan, bana fayda sağlar."

Arda: "Bence bir eylem, bana fayda sağlayıp sağlamamasına göre değil; doğru olduğu için yapılmalıdır. İnsan, çıkarı olmasa bile doğru bildiği şeyi yapabilmelidir."

Mina: "Aslında mesele basit: Çevre kirliliği herkesi etkiliyor. Eğer insanlar zarar verdiğini bilse, böyle bir şeye yönelmezdi. Yanlış yapan, gerçekte ne yaptığını bilmediği için yanlış yapar."

Selin: "Ben kimsenin doğru diye koyduğu kuralla hareket etmem. Matarayı getiriyorsam ben istediğim için getiririm; getiriyorsam da kimse beni suçlu ilan edemez."

- a) Diyalogdaki kişilerin görüşleri, hangi filozofların görüşleriyle benzerlik göstermektedir? Yazınız. (Sokrates, I. Kant, T. Hobbes, M. Stirner)

Buse: Arda: Mina: Selin:

- b) Diyalogdaki karakterlerin bakış açılarını, ahlak felsefesinin temel sorusu olan "Evrensel bir ahlak yasası mümkün müdür?" bağlamında sınıflandırınız.

Evrensel Ahlakı İlkeleri Kabul Edenler:

Evrensel Ahlaki İlkeleri Reddedenler:

Bu yaklaşıma göre bir eylemin ahlaki olması için o eylemin herhangi bir eğilim ya da çıkar için değil saf görev duygusuyla yapılmış olması gerekir. Merhamet duygusu ile bir çocuğa yardım etmek, ayıplanmamak için dürüst davranmak ya da mutluluk ve huzur için iyilik yapmak ahlaki davranışlar değildir. Çünkü bu davranışların altında kişisel çıkarlar vardır. Dolayısıyla bir davranışın ahlaklılığını anlamak için sonuca değil niyete bakmak gerekir.

5. Parçada görüşleri verilen yaklaşımı ve savunan kişiyi yazınız? (10 Puan)

6. Bir insan, karar verirken özgür müdür? Yaptığımız seçimler bize mi aittir, yoksa bizi önceden belirlenmiş koşullar mı yönlendirir? (10 Puan)

7. Aşağıdaki soruları düşünürlerin görüşlerine göre cevaplayınız (15 Puan)

a) Aşağıdaki tabloda verilen düşünürlerin sanat anlayışlarının hangi sanat kuramlarına karşılık geldiğini tabloya yazınız.

Düşünür	Temel Argümanı	Sanat Kuramı
Aristoteles	“Sanat, doğanın bir aynasıdır. Sanatçı, dış dünyada gördüğü nesneleri ve olayları aslına uygun bir biçimde yansıttığı sürece başarılıdır.”	
B. Croce	“Sanat, insanın hayal gücünün bir ürünüdür. Doğada olmayan, tamamen sanatçının zihninde şekillenen bir kurgunun dışa vurulmasıdır.”	
Collingwood	"Sanat eseri, sanatçının dış dünyayı kendi iç dünyasında yeniden yoğurarak, yeni bir form kazandırmasıyla oluşur."	
H. G. Gadamer	“Sanatla karşılaşma, bir oyuna katılmak gibidir: eser bizi içine çeker; anlam, katılım ve etkileşim içinde açılır.”	

b) Kendinizi hangi sanat kuramını daha yakın buluyorsunuz? Nedenleriyle yazınız.

Bazı insanlar “güzellik görecelidir” derken, bazıları “gerçekten güzel olan her yerde güzeldir” görüşünü savunur.

8. Sizce güzellik herkesin ortak olarak hissedebileceği bir şey midir, yoksa tamamen kişisel algıya mı bağlıdır? Bu konuda düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız? (10 Puan)

CEVAPLAR

1. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız. (15 Puan)

Platon'un *Devlet* adlı eserinde yer alan ünlü mağara benzetmesi, insanın bilgiye ulaşma sürecini anlatır. Mağaraya zincirlenmiş insanlar, yalnızca duvara yansıyan gölgeleri görmekte; onları gerçek zannetmektedir. Oysa bu gölgeler, hakikatin yalnızca bir yansımasıdır. Zincirlerinden kurtulup mağaranın dışına çıkan kişi ise gerçek dünyayı görür ve hakikate ulaşır. Ancak bu kişi mağaraya geri dönüp gerçeği diğer insanlara anlatmak istediğinde onların direnciyle karşılaşır. Platon'a göre felsefe, görüşlerin ötesine geçerek hakikate ulaşma çabasıdır.

a) **Platon'un mağara alegorisinde zincire vurulmuş insanların gördüğü "gölgeler" ile mağaranın dışına çıkan kişinin ulaştığı "hakikat" sırasıyla hangi bilgi türlerini temsil etmektedir?**

- **Gölgeler:** Duyularla algılanan, yanıltıcı ve değişken olan **duyusal bilgiyi (sanı/doksa)** temsil eder.
- **Mağara Dışı:** Akıl yoluyla ulaşılan, kalıcı ve kesin olan **ideaların bilgisini (episteme)** temsil eder.

b) **Mağara benzetmesini günümüz dünyasıyla ilişkilendiriniz. Sizce bu benzetme modern toplumda hangi durum veya olgularla açıklanabilir?**

Platon'un mağara benzetmesini modern bir perspektifle ele aldığımızda, mağara duvarının yerini bugün akıllı telefon, bilgisayar ve televizyon ekranlarının aldığını söyleyebiliriz. Bu ekranlarda algoritmalar vasıtasıyla önümüze düşen filtrelenmiş içerikler, manipüle edilmiş haberler ve sosyal medyadaki "kusursuz hayat" illüzyonları, tıpkı mağara duvarındaki gölgeler gibi gerçekliğin yalnızca sığ birer yansımasıdır.

Reklamlar, moda akımları ve yankı odaları (sadece kendi görüşümüzü destekleyen mecralar), bireyi sorgulamaktan alıkoyan zihinsel zincirler işlevi görerek toplumu dijital bir yanılsamanın içine hapseder. Günümüzde "mağara dışından gelen" farklı seslere ve nesnel bilgiye gösterilen direnç ise modern bir kutuplaşma örneğidir; dolayısıyla günümüz insanı için asıl özgürlük, fiziksel zincirlerden kurtulmak değil, dijital piksellerin ve kitle manipülasyonunun ötesine geçerek hakikate ulaşma çabasıdır.

2. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız. (15 Puan)

Elif, matematikte "Bir üçgenin iç açılarının toplamı 180°'dir" bilgisinin hiçbir deneyime ihtiyaç duymadan, yalnızca akıl yoluyla bilinebileceğini savunmaktadır. Berkay ise "Bir meyvenin tatlı mı ekşi mi olduğunu ancak tadarak anlayabiliriz" demektedir.

a) **Elif ve Mert'in bilginin kaynağına ilişkin görüşlerini dikkate alarak, benimsedikleri bilgi felsefesi akımlarını belirtiniz.**

Elif: Rasyonalizm (Akılcılık)

Berkay: Empirizm (Deneycilik)

b) **Sizce hangi bilgi türü daha güvenilirdir? Gerekçenizi yazınız.**

Bence tek başına bir bilgi türü değil, konusuna göre hem akla hem deneyime dayanan bilgi daha güvenilirdir. Çünkü matematik ve mantık gibi alanlarda akıl yoluyla kesin sonuçlara ulaşılabilir; buna karşılık günlük yaşam ve doğa ile ilgili bilgilerde deneyim ve gözlem daha önemlidir. Bu nedenle en güvenilir bilgi, aklın ve deneyimin birlikte değerlendirilmesiyle elde edilen bilgidir.

İnsan, yaşamı boyunca çeşitli yol ayrımlarıyla karşılaşır. Bu ayrımlarda, dışarıdan bir baskı görmeden kendi iradesiyle yönünü belirlemesi ahlakın temelidir. (1) Ancak bu yönü belirlerken kişi, sadece anlık isteklerini değil, eyleminin getireceği yükü de omuzlamaya hazır olmalıdır. (2) Zira her doğru adım, bireyi karakterce yücelten bir üstünlüğe ulaştırırken; (3) yapılan hatalar, kişinin kendi iç dünyasında hesap vermek zorunda kalacağı sessiz bir yargıya çarpar. (4)

3. Bu parçadaki altı çizili ifadelerin ahlak felsefesinin hangi kavramlarına karşılık geldiğini yazınız? (10P)

- 1) **Özgürlük**
- 2) **Sorumluluk**
- 3) **Erdem**
- 4) **Vicdan**

4. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız (15 Puan)

Okul yönetimi, kantinde tek kullanımlık plastikleri azaltmak için “kişisel matara ve kap getirene indirim” uygulaması başlatacaktır. Bazı öğrenciler bunun adil olup olmadığını tartışır.

Buse: “İndirim güzel; herkes kendi çıkarını düşünür. Ben de daha az para ödeyeceksem matarayı getiririm. Sonuçta iyi olan, bana fayda sağlar.”

Arda: “Bence bir eylem, bana fayda sağlayıp sağlamamasına göre değil; doğru olduğu için yapılmalıdır. İnsan, çıkarı olmasa bile doğru bildiği şeyi yapabilmelidir.”

Mina: “Aslında mesele basit: Çevre kirliliği herkesi etkiliyor. Eğer insanlar zarar verdiğini bilse, böyle bir şeye yönelmezdi. Yanlış yapan, gerçekte ne yaptığını bilmediği için yanlış yapar.”

Selin: “Ben kimsenin doğru diye koyduğu kuralla hareket etmem. Mataraya getiriyorsam ben istediğim için getiririm; getirmiyorsam da kimse beni suçlu ilan edemez.”

a) Diyalogdaki kişilerin görüşleri, hangi filozofların görüşleriyle benzerlik göstermektedir? Yazınız. (Sokrates, I. Kant, T. Hobbes, M. Stirner)

Buse: **T. Hobbes**

Arda: **I. Kant**

Mina: **Sokrates**

Selin: **M. Stirner**

b) Diyalogdaki karakterlerin bakış açılarını, ahlak felsefesinin temel sorusu olan "Evrensel bir ahlak yasası mümkün müdür?" bağlamında sınıflandırınız.

Evrensel ahlaki ilkeleri kabul edenler: **Arda, Mina**

Evrensel ahlaki ilkeleri reddedenler: **Buse, Selin**

Bu yaklaşıma göre bir eylemin ahlaki olması için o eylemin herhangi bir eğilim ya da çıkar için değil saf görev duygusuyla yapılmış olması gerekir. Merhamet duygusu ile bir çocuğa yardım etmek, ayıplanmamak için dürüst davranmak ya da mutluluk ve huzur için iyilik yapmak ahlaki davranışlar değildir. Çünkü bu davranışların altında kişisel çıkarlar vardır. Dolayısıyla bir davranışın ahlaklılığını anlamak için sonuca değil niyete bakmak gerekir.

5. Parçada görüşleri verilen yaklaşımı ve savunan kişiyi yazınız? (10 Puan)

Yaklaşım: Ödev ahlakı

Savunan kişi: Immanuel Kant

6. Bir insan, karar verirken özgür müdür? Yaptığımız seçimler bize mi aittir, yoksa bizi önceden belirlenmiş koşullar mı yönlendirir? (10 Puan)

İnsan eylemleri, ne tamamen rastlantısal ne de mutlak bir kaderciliğin sonucudur. Karar verme süreci, genetik mirasımız, toplumsal kabullerimiz ve geçmiş yaşantılarımız gibi önceden belirlenmiş koşulların (determinizm) etkisi altındadır. Ancak insanı farklı kılan, akıl ve irade yoluyla bu koşulların üzerine çıkabilme yetisidir. Özgürlük, hiçbir etkiden bağımsız olmak değil; üzerimizdeki bu etkilerin bilincine vararak onlara kendi rengimizi verebilmektir. Bu anlamda kişi, kendini gerçekleştirdiği ve farkındalık kazandığı ölçüde kararlarının gerçek sahibi olur. Dolayısıyla seçimlerimiz, hem belirlenmiş sınırların içindedir hem de bu sınırları esnetebilen irademizin özgün imzasını taşır. Kısacası, özgürlük, bütün etkilerden bağımsız olmak değil; bu etkilerin farkına varıp bilinçli bir tercih yapabilmektir.

7. Aşağıdaki soruları düşünürlerin görüşlerine göre cevaplayınız (15 Puan)

a) Aşağıdaki tabloda verilen düşünürlerin sanat anlayışlarının hangi sanat kuramlarına karşılık geldiğini tabloya yazınız.

Düşünür	Temel Argümanı	Sanat Kuramı
Aristoteles	"Sanat, doğanın bir aynasıdır. Sanatçı, dış dünyada gördüğü nesneleri ve olayları aslına uygun bir biçimde yansıttığı sürece başarılıdır."	Taklit Olarak Sanat
B. Croce	"Sanat, insanın hayal gücünün bir ürünüdür. Doğada olmayan, tamamen sanatçının zihninde şekillenen bir kurgunun dışa vurulmasıdır."	Yaratım Olarak Sanat
Collingwood	"Sanat eseri, sanatçının dış dünyayı kendi iç dünyasında yeniden yoğurarak, yeni bir form kazandırmasıyla oluşur."	Yaratım Olarak Sanat
H. G. Gadamer	"Sanatla karşılaşma, bir oyuna katılmak gibidir: eser bizi içine çeker; anlam, katılım ve etkileşim içinde açılır."	Oyun Olarak Sanat

b) Kendinizi hangi sanat kuramını daha yakın buluyorsunuz? Nedenleriyle yazınız.

Ben kendimi, sanatı doğanın basit bir kopyası olmaktan çıkarıp insan ruhunun özgün bir dışavurumu olarak gören "Yaratım Olarak Sanat" kuramına daha yakın buluyorum. Bu yaklaşımı benimseme nedenim, sanatın gücünün dış dünyadaki nesneleri aslına uygun yansıtmaktan ziyade, sanatçının bu nesneleri kendi iç dünyasında yeniden yoğurup onlara yepyeni bir form ve anlam kazandırmasında yatmasıdır. Eğer sanat sadece bir "ayna" olsaydı, sanatçının hayal gücü ve özgün bakış açısı işlevsiz kalırdı; oysa sanatı değerli kılan şey, doğada hazır bulunmayan, tamamen zihinsel bir kurgunun estetik bir objeye dönüşmesidir. Dolayısıyla sanat, gerçekliği taklit etmek değil, sanatçının yaratıcı dehasıyla gerçekliğe eklenmiş yepyeni ve biricik bir dünyadır.

Bazı insanlar "güzellik görecelidir" derken, bazıları "gerçekten güzel olan her yerde güzeldir" görüşünü savunur.

8. Sizce güzellik herkesin ortak olarak hissedebileceği bir şey midir, yoksa tamamen kişisel algıya mı bağlıdır? Bu konuda düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız? (10 Puan)

Bence güzellik tamamen kişisel değildir; ancak kişisel algıdan da bağımsız değildir. Çünkü bazı şeyler birçok insanda benzer bir beğeni uyandırabilir. Örneğin bir gün batımının renk uyumu, simetrik bir yapının düzeni ya da uyumlu bir melodinin etkileyiciliği pek çok kişi tarafından güzel bulunabilir. Bu durum, güzellikte ortak bazı ölçütlerin bulunduğunu düşündürür.

Ancak insanların yaşadığı çevre, kültürü, zevkleri, geçmiş deneyimleri ve ruh hâli de güzellik anlayışını etkiler. Mesela biri sade bir tabloyu çok anlamlı ve güzel bulurken, başka biri onu sıradan görebilir. Aynı şekilde bir müzik türü bazı insanlara hoş gelirken, başkalarına güzel gelmeyebilir.

Bu nedenle güzellik, hem ortak estetik özellikler taşıyabilir hem de kişisel algıyla şekillenebilir. Yani güzellik ne bütünüyle evrenseldir ne de bütünüyle öznel bir durumdur.